

Találkozás-mozaik Konstantinápolyból

Az első évezred egyik legnagyobb tévtanítása a szentképek (ikonok) tiszteletének elutasítása volt, ami radikális képromboláshoz vezetett. A Római Birodalom keleti felében kisebb megszakítással közel egy évszázadig tartó válság (726–787 és 814–843) következtében a keresztény művészet számos emléke nyomtalanul eltűnt. Ezért okozott óriási meglepetést, amikor az 1970-es években az egykori Bizánci Birodalom fővárosában, Konstantinápolyban az egyik központi helyen fekvő régi bizánci templom helyreállítása során az Úr találkozásait Simeonnal ábrázoló mozaikot találtak a templom romos szentélyében (1–2. kép).

A mozaik alkotása a 6. század végére és a 7. század elejére datálható. Mások még pontosabban, 565 és 574 közé, II. Iusztinosz császár uralkodása idejére teszik keletkezési idejét. A töredékes mozaik, amely ma az isztambuli Régészeti Múzeum város-történelmi kiállításán tekinthető meg, témájához híven nem csupán az ábrázolt szentekkel, hanem a bizánci művészet kevésbé ismert korszakával is igazi találkozásra hív.

1. kép

2. kép

A ma Kalenderhene-dzsámi néven ismert templom keresztény címűnnepe sokáig bizonytalanság övezte. A helyreállítás során talált freskótöredékekből arra következtettek, hogy eredetileg az Istenzülönnek szentelt templom volt (*Theotokos Kyriotissa*). A római időkben a Valens császár vízvezetékéhez közel fekvő területen egy fürdő állt, amelynek helyén a 6. században keresztény templom épült. Ennek déli oldalához – feltehetően – a 7. században egy még nagyobb templomot csatoltak. Ez utóbbi szentélyének felhasználásával épült meg aztán 1200 körül a szabályos görögkereszt alaprajzú, központi kupolás új templom, mely alapvetően ma is áll. Érdekes, hogy a latin császárság idején a ferencesek kapták meg az épületet. Az egyik oldalkápolnában 1250 körül megfestették Assisi Szent Ferenc életét is (levélasztva szintén a Régészeti Múzeumban található). A város 1453-as eleste után II. Mehmed szultán személyesen a Kalenderi dervisek szektájának engedte át a területet. Az oszmán időkben a templom melléktereit nagyrészt visszabontották, főszentélyét lefalazták, így az is romba dőlt. A belsőben azonban megmaradtak az eredeti márványburkolatok, s jól kivehetők az ikonok egykori helyei is (3. kép). A mecsetet az 1930-as

években elhagyták, az 1970-es években befejeződő helyreállítás után azonban újrainították az iszlám vallásgyakorlat számára. Rejtély, hogy ennyi történelmi viszontagság, a keresztény, majd a muszlim képrombolás ellenére hogyan maradt fenn ez a mozaik.

A kb. 1x1 méteres képmezőt igényes keret övezi, a Lukács-evangéliumból jól ismert epizódnak (Lk 2,22–40) csupán a főszereplői jelennek meg: az Istenzülő, akinek kezében a gyermek Jézus aranyruhában, mintegy trónon ül, baljában iratkezcset tart. Igazi uralkodó módjára fogadja, jobbával megáldja a hozzá nagy tisztelettel közeledő, karját köntösével letakaró és enyhén meghajló agastyán Simeont. Mondhatni, hogy egy minimalista ábrázolással van dolgunk. Hiányoznak a jeruzsálemi templomra utaló építészeti elemek, de nem látjuk az áldozati állatokat hozó Józsefet és a Messiást oly régóta váró Anna prófétaasszonyt sem. A lényegre koncentrálnak kompozíciószerkesztésnek feltehetően az volt a fő oka, hogy ez a kép nem egyedül állt, hanem egy nagyobb formátumú ciklus része lehetett, amely Jézus gyermekségtörténetét dolgozta fel. Ezt a mozaikot nézve szinte megele-

venedik előttünk a február 2-i ünnep egyik istenszüli éneke, amely nagyon röviden foglalja össze az ünnep lényegét: „Vedd át, ó Simeon, kiáltott a Szepőlötelen, mint gyermeket karjaidra a dicsőség Urát és a világ Üdvözítőjét!”

3. kép